

Utdannar lærarutdanningane nynorsklærarar?

Eli Anne Eiesland

Fyrsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Noreg

Innholdet i foredraget

- Bakgrunn: grunnskulelærerutdanninga og styringsdokument
- Korleis er det egentleg der ute?
- Strukturelle utfordringar (og korleis dei kan løysast)
- Avslutning

Grunnskulelærarutdanning

- Grunnskulelærarutdanning er delt i 1-7 og 5-10
  - Før 2010: almennlærarutdanning, der faget norsk var obligatorisk for alle
- Norsk som fag er obligatorisk for 1-7 (30 st.p), ikkje for 5-10
- Sjølv om ein lærar ikkje er norsklærar, er han/ho likevel skrive/leselærar – skriving og lesing er grunnleggjande dugleiker
- Begge utdanningane er styrt av *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning* for hhv. 1-7 og 5-10

Forskrift om rammeplan for grunnskulelærerutdanning for både 1-7 og 5-10 nemner nynorsk to stader:

- [kandidaten] behersker norsk muntlig og skriftlig, **både bokmål og nynorsk**, og **kan bruke språket på en kvalifisert måte** i profesjonssammenheng
- Programplanen skal beskrive hvordan institusjonens utdanningsprogram legger til rette for en progresjon i profesjonsretting, praksisstudium, vitenskapsteori og metode, oppbygging av studentenes FoU-kompetanse og utvikling av deres kommunikasjonsferdigheter – muntlige og skriftlige (**bokmål og nynorsk**).

Med andre ord – kompetanse i begge målformer er ikkje knytt spesifikt til norskfaget, og det skal gå fram av programplanen for utdanninga korleis kompetansen til studentane blir utvikla

Forskrift om rammeplan for grunnskulelærerutdanning for hhv. 1-7 og 5-10 har ulike punkt om «fritak»:

- 1-7: **Det kan gis fritak fra prøve i en av målformene i det obligatoriske norskfaget** på 30 studiepoeng for studenter som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring.
- 5-10: **For studenter som ikke velger norsk som ett av sine fag, kan det gis fritak for vurdering i en av målformene** i norsk for studenter som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring (...) For studenter som har norsk i fagkretsen, er det ingen fritaksbestemmelser fra målformene.
- For begge: «Fritak skal føres på vitnemålet»

Med andre ord: forskrift om rammeplan impliserer at også studentar på 5-10 som ikkje tek norsk, **skal vurderast** i begge målformer

Men kva skjer?

- I **2010** erstatta GLU 1-7 og 5-10 den gamle allmennlærerutdanninga
- Ein følgjeforskringsrapport frå **2012** fann at:
  - Berre 4 institusjonar sikra nynorskkompetanse for 5-10-studentar som ikkje tok norsk (HiØ, HiT, HiOA, NLA)
  - Resten sa at dei «jobba med saka» eller at dei rett og slett ikkje får det til
  - Rapporten kommenterer: «Følgegruppen er bekymret for at mange institusjoner ser ut til å nedprioritere arbeid med en av de to offisielle målformer i norsk GLU 5-10»

To år seinare, i 2014:

- To rapportar: «Undersøkelse av nynorsk som hovedmål» utarbeida for Udir, og følgeforskringsrapport nr. 4
- Fleire institusjonar har fått på plass formuleringar i programplanen, men som regel er dei «vage og minimalistiske»
- «Situasjonen [er] meir nyansert enn (...) i 2012. Likevel er det framleis institusjonar som ikkje har dekt krava i planane og som ikkje stiller krav til nynorskferdigheitene til studentane»
- Fleire ulike løysingar: eigne kurs, arbeidskrav i visse fag på nynorsk, skriving knytt til praksis, forprøve

I 2020 må vel ting ha blitt bedre?

- Eg undersøkte programplanar og bad om innspel frå representantar i Fagorgan for nordisk språk og litteratur
- Framleis er det 6 institusjonar (dvs 50%) som **ikkje** vurderer nynorsken til studentar på GLU 5-10 som ikkje har norsk i fagkrinsen
- Nokre plassar (USN Vestfold/Drammen, HiØ til dømes) har system som tidlegare fanst, **forsvunne** → opplegga er for personavhengige og ikkje integrerte på systemnivå
- Framleis mange ulike modeller (ikkje automatisk noko problem, men...)

Kvifor er det så vanskeleg?

- Stor stofftrengsel
- Rammeplanstyrt og komplisert utdanning
- Stadige endringar + fusjonar
- Uklart kven som har ansvar
- Personavhengig å få til endringar
- Motstand frå andre på institusjonen
- Ressursproblem

Kva gjer me?

- Det bør vere klart at etter 11 år der svært lite har skjedd, må noko skje på eit høgare nivå enn den enkelte institusjon
- NOKUT på banen?
- Nasjonal deleksamen i nynorsk/bokmål?

Til slutt

- For 5-10-utdanninga er problemet at nokre studentar ikkje blir opplært i eller prøvd i nynorsk i det heile
- For andre studentar (5-10 studentar med norsk) og på 1-7-utdanninga er problemet at studentane får *for lite* nynorsk, og at dei ikkje blir vurdert på same måte som dei blir i bokmål
- Ei løysing på det første bør også omfatte det andre – det vil seie, i mitt syn bør vi kjempe for MEIR, BETRE, og MEIR INTEGRERT nynorskopplæring for ALLE studentane.

Referanser

- Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning 1-7:
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860>
- Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning 5-10:
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-861>
- Rapport 2 frå «følgegruppen for lærerutdanningsreformen» 2012:
<https://www.uis.no/sites/default/files/2021-02/Rapport%202%20fra%20F%C3%B8lgegruppen.pdf>
- Rapport 4 frå «følgegruppen for lærerutdanningsreformen» 2014:
<https://www.uis.no/sites/default/files/2021-02/Rapport%204%20fra%20F%C3%B8lgegruppen.pdf>
- Undersøkelse av nynorsk som hovedmål, Proba samfunnsanalyse 2014:
https://www.udir.no/globalassets/upload/forskning/2014/probarapport-2014-07-undersokelse-av-nynorsk-som-hovedmal_med-justerte-tabeller.pdf